

**Χαμένοι στη μετάφραση;
Δημιουργία ιστοσελίδας με οδηγίες προς εκκολαπτόμενους μεταφραστές.
Μεταφραστικά εργαλεία και βοηθήματα**

Τσακαλίδου Σοφία

Υπουργείο Παιδείας. Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Abstract: The objective of this project is to gather information, which could be helpful to a new translator during his first attempts in translation, as well as to a professional translator, who finds difficulty in coping with everyday problems as to the use of new technologies. Technology in the field of translation is evolving so quickly, that makes it impossible not to be a part of the basic knowledge any translator should have nowadays. Nevertheless the knowledge of new technologies in translation is not self-evident in the case of all translators in Greece. This lack in the education of translators has its roots in the curricula of the universities, where translation is taught, as well as in the shortage of material-technical infrastructure in the Greek universities in general.

During his studies a translator should be preparing himself for the labor market and his education should not be merely based on theory. This collection of various internet tools (dictionaries, glossaries, search engines) would probably be a very useful tool for every translator. Through this project we are trying to answer the following questions: a) Which are the tools that a translator has at his disposal? b) Which are the theoretical basis and the practical implementation of these tools? c) How could these tools be taught in the university and by extension in the education of the translators? In conclusion this project is an introduction into the theory and praxis of translation in connection with the use of the available new technologies and establishes the importance of teaching the use of these tools during the education of a translator.

Key-words: Translation technology, translation tools, machine translation, translation memories, computer-aided translation.

1. Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι ουσιαστικά η συλλογή πληροφοριών, οι οποίες θα μπορούσαν να βοηθήσουν ένα νέο μεταφραστή στα πρώτα του βήματα, αλλά και έναν επαγγελματία μεταφραστή για την αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων σχετικά με τη μετάφραση και τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Εφαλτήριο του προβληματισμού πάνω στο συγκεκριμένο θέμα υπήρξε η συνεχώς αναπτυσσόμενη τεχνολογία στο χώρο της μετάφρασης και του διαδικτύου, η οποία αποτελεί πλέον απαραίτητο εργαλείο για κάθε μεταφραστή (εν δυνάμει και εν ενεργεία). Ωστόσο παρατηρείται ελλιπής επιμόρφωση των μεταφραστών όσον αφορά στις νέες τεχνολογίες και τις εφαρμογές στον τομέα της μετάφρασης στη χώρα μας. Οι ελλείψεις πηγάζουν αφενός από τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών τμημάτων μετάφρασης και αφετέρου από τη σχεδόν ανύπαρκτη υλικοτεχνική υποδομή γενικότερα στον πανεπιστημιακό χώρο και ειδικότερα στα τμήματα μετάφρασης. Ο μεταφραστής κατά τη διάρκεια των σπουδών

του θα πρέπει να προετοιμάζεται για την αγορά εργασίας και η μόρφωσή του να μην στηρίζεται μόνο στη θεωρία.

Η τελική μορφή της εργασίας ασχολείται κυρίως με τα εξής ερωτήματα:

1. Ποια είναι τα εργαλεία, τα οποία έχει στη διάθεσή του ο μεταφραστής;
2. Ποια είναι η θεωρητική βάση και η πρακτική εφαρμογή των εν λόγω εργαλείων;
3. Ποιες είναι οι δυνατότητες ένταξης των εν λόγω εργαλείων στον πανεπιστημιακό χώρο και κατ' επέκταση στη μόρφωση των μεταφραστών;

Η ύλη που πραγματεύεται το κάθε κεφάλαιο είναι κατανοητή ανά θεματική ενότητα, ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η χρήση της παρούσας εργασίας και να εξυπηρετήσει τους επιθυμητούς διδακτικούς σκοπούς. Η χρήση σύντομων τίτλων είναι επίσης σκόπιμη ώστε να είναι πιο κατανοητό το περιεχόμενο του εκάστοτε κεφαλαίου και υποκεφαλαίου και να διευκολύνεται ο αναγνώστης για να ανατρέξει στα θέματα που τον ενδιαφέρουν.

Για την επεξήγηση των λειτουργιών των ΜεΜ παρατίθενται και εικόνες για τη διευκόλυνση του αναγνώστη κατά τη χρήση των μεταφραστικών εργαλείων. Ουσιαστικά η παρούσα εργασία εισαγάγει τον αναγνώστη στη θεωρία και την πράξη της μετάφρασης με τη χρήση των διαθέσιμων νέων τεχνολογιών και θεμελιώνει τη βαρύτητα της εισαγωγής της εκμάθησης των μέσων αυτών στην εκπαίδευση του μεταφραστή.

Η δομή των κεφαλαίων είναι η εξής:

- ✓ Κεφάλαιο 1: ανάλυση θεωρητικού υπόβαθρου.
- ✓ Κεφάλαιο 2: έκθεση ορισμένων ΜεΜ.
- ✓ Κεφάλαιο 3: συλλογή διαδικτυακών λεξικών.
- ✓ Κεφάλαιο 4: συλλογή διαδικτυακών γλωσσαρίων
- ✓ Κεφάλαιο 5: συλλογή μηχανών αναζήτησης.
- ✓ Κεφάλαιο 6: συλλογή διαδικτυακών μεταφραστικών βοηθημάτων.

2. Μεταφραστής και τεχνολογία

Εν έτει 2009 ζούμε ομολογουμένως στην κοινωνία της πληροφορίας και μάλιστα της ραγδαίως μεταβαλλόμενης και ταχύτατα μεταδιδόμενης πληροφορίας. Η πρόσβασή μας σε αυτήν μπορεί να πραγματοποιηθεί με ποικίλους τρόπους και με τη χρήση πολυάριθμων μέσων, όπως π.χ. της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου, του διαδικτύου, κ.ο.κ.¹ Λόγω της παγκοσμιοποίησης ο όγκος των απαιτούμενων μεταφράσεων (κυρίως τεχνικών μεταφράσεων) έχει αυξηθεί δραματικά. Επομένως ταυτόχρονα έχει αυξηθεί και η ανάγκη χρήσης ηλεκτρονικών μέσων και βοηθημάτων για τη διεξαγωγή της μετάφρασης, ώστε να είναι δυνατή η παραγωγή μεγαλύτερου όγκου μεταφράσεων σε μικρότερο χρονικό διάστημα².

Τα εργαλεία που βρίσκονται στη διάθεση του μεταφραστή εξελίσσονται συνεχώς λόγω της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών, οι οποίες αναπόφευκτα ορίζουν νέα πεδία μελέτης και αποτελούν την αιτία για την επανεξέταση των ήδη υπαρχόντων πεδίων³. Η γλωσσολογία υφιστάμενων σωμάτων κειμένων (*corpora*), δηλ. η ανάλυση μεγάλων ποσοτήτων ηλεκτρονικά αποθηκευμένων κειμένων, διευκολύνει τη μελέτη των

¹ Για αναλυτική παρουσίαση της επίδρασης της τεχνολογίας στο επάγγελμα του μεταφραστή βλ. Austerhöhl 2001: 1-16.

² Βλ. Caroli; Hauenschil; Plank; Womser-Hacher 2008: 141.

³ Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο του Monteiro, το οποίο ασχολείται ακριβώς με την εξέλιξη της τεχνολογίας στο χώρο της μετάφρασης και τον αντίκτυπο αυτής της εξέλιξης στο μεταφραστή. Βλ. Monteiro 2006: http://www.proz.com/?sp=profile&id_s=48653&sp_mode=ctab&tab_id=1214

γνωρισμάτων της γλώσσας που χρησιμοποιείται σε μια μετάφραση⁴.

Η τεχνολογία της πληροφορίας αποτελεί πλέον απαραίτητο εργαλείο για κάθε μεταφραστή. Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα της Lagoudaki (2006)⁵, σύμφωνα με την οποία το 82,5% των μεταφραστών παγκοσμίως χρησιμοποιεί ΜεΜ κατά τη μετάφραση και το 81% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, ως πηγή άντλησης πληροφοριών. Πολύ ενδιαφέρον σημειώνει επίσης η παρατήρηση ότι για το 51% των μεταφραστών η χρήση των ΜεΜ δεν αποτελούσε μέρος της εκπαίδευσής τους. Το διαδίκτυο αποτελεί μία παράμετρο της τεχνολογίας⁶ σε σχέση με το μεταφραστή. Κατά τη χρήση του ωστόσο ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι εξαιρετικά προσεκτικός. Υπάρχουν πολλές παγίδες και αποπήματα στα οποία μπορεί να υποπέσει και το διαδίκτυο από πολύτιμο εργαλείο να μετατραπεί σε λαβύρινθο πληροφοριών. Μια άλλη παράμετρος της τεχνολογίας⁷, η οποία συνδέεται άμεσα με τη δουλειά ενός μεταφραστή, είναι τα μεταφραστικά εργαλεία, και πιο συγκεκριμένα οι ηλεκτρονικές ΜεΜ (*TRADOS, STAR, Déjà Vu X, κ.ά.*).

3. Τα μεταφραστικά εργαλεία και βοηθήματα στην εκπαίδευση του μεταφραστή

Ο Quah⁸ επεξεργάζεται το χάρτη του Holmes⁹ και συγκεκριμένα το πεδίο της Εφαρμοσμένης Μεταφρασεολογίας¹⁰ και τον προσαρμόζει στα σημερινά δεδομένα της επιστήμης της Μεταφρασεολογίας :

ΜεΜ = Μεταφραστικές Μνήμες

ΣΔΒΔΟ = Συστήματα Διαχείρισης Βάσεων Δεδομένων Ορολογίας

ΣΠ = Συμφραστικός Πίνακας

OCR = Optical Character Recognition (Οπτική Αναγνώριση Χαρακτήρων)

Εικόνα 1. Ο χάρτης του Holmes για την Εφαρμοσμένη Μεταφρασεολογία σύμφωνα με τον Quah (2006).

Οι απόψεις σχετικά με τη διδασκαλία των νέων τεχνολογιών στον επιστημονικό κλάδο της Μετάφρασης δίστανται. Ορισμένοι επιστήμονες και καθηγητές διατηρούν επιφυλακτική στάση απέναντι στη MM και τα μεταφραστικά εργαλεία που υπάρχουν στη διάθεση του μεταφραστή.

⁴ Πρβλ. Munday 2002: 301-303.

⁵ Βλ. Lagoudaki 2006.

⁶ Για συνοπτική παρουσίαση των ηλεκτρονικών εργαλείων που έχει στη διάθεσή του ο μεταφραστής βλ. Beste 2006: 77-95.

⁷ Με την επίδραση της τεχνολογίας στο επάγγελμα του μεταφραστή ασχολείται και η Risku (2004: 20-60).

⁸ Βλ. Quah 2006: 42-43.

⁹ Βλ. Toury 1995: 10.

¹⁰ Ο χάρτης του Holmes παρατίθεται στα ελληνικά στο μεταφρασμένο βιβλίο: Munday 2001:32-37.

- (1) If we don't train for it, perhaps it will go away?¹¹
Αν την παραλείψουμε από την εκπαίδευσή μας, ίσως να εξαληφθεί.

Λόγω της αρχικής απογοήτευσης σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας στο πεδίο της Αυτόματης Μετάφρασης Υψηλής Ποιότητας πολλά ιδρύματα εκπαίδευσης μεταφραστών επέλεξαν να ελαττώσουν τη διδασκαλία των νέων τεχνολογιών και να την αντικαταστήσουν με άλλα θέματα και μεθόδους της Μεταφρασεολογίας.

- (2) I have detected a certain complacency among some teachers of translation. Because they have seen that despite 50 years of research and development the impact of automatic translation is still very small, they think that translation will continue, by and large, to be practice in traditional ways for a long time yet.¹²

Έχω εντοπίσει κάποια αυταρέσκεια ανάμεσα σε ορισμένους καθηγητές Μετάφρασης. Θεωρούν ότι η μετάφραση θα συνεχίσει να εξασκείται σε μεγάλο ποσοστό με τον παραδοσιακό τρόπο για πολύ καιρό ακόμη, επειδή πιστεύουν ότι παρά την πενήνταετή έρευνα και ανάπτυξη, η επίδραση της ΜΜ είναι ακόμη πολύ περιορισμένη.

Αντίστοιχα ο Haynes¹³ σημειώνει ότι πολλοί επαγγελματίες μεταφραστές και οι εταιρίες, στις οποίες εργάζονται, είναι ανενήμεροι σχετικά με την πρόοδο και τις εξελίξεις στην τεχνολογία της μετάφρασης. Το γεγονός αυτό, κατά τη γνώμη του, οφείλεται στην άγνοιά τους, η οποία γεννά μέσα τους το φόβο, ότι η δουλειά τους απειλείται από την τεχνολογία και την εξέλιξή της.

Ωστόσο η ΜΜ και συγκεκριμένα η μετάφραση με τη βοήθεια του Η/Υ δεν έχει ως στόχο την αντικατάσταση του μεταφραστή, αλλά την υποστήριξή του και τη διευκόλυνσή του κατά τη διαδικασία της μετάφρασης¹⁴.

Σύμφωνα με τον Schäler¹⁵ οι μεταφραστές πρέπει να συμφιλιωθούν με τις νέες τεχνολογίες, αν επιθυμούν να συμμετάσχουν στις νέες πολύ ενδιαφέρουσες μεταφραστικές δραστηριότητες, όπως π.χ. η Τοπική Προσαρμογή (*localization*). Για να είναι αυτό εφικτό θα πρέπει να αλλάξει ριζικά η άποψη των μεταφραστών σχετικά με τις νέες τεχνολογίες και είναι απαραίτητη η εισαγωγή της διδασκαλίας τους σε όλα τα προγράμματα εκπαίδευσης μεταφραστών.

Τη συγκεκριμένη άποψη ενστερνίζεται και ο Kingscott¹⁶, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ανάγκη της διδασκαλίας των νέων τεχνολογιών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα μετάφρασης είναι άμεση και προειδοποιεί για την ύπαρξη του κινδύνου η διδασκαλία της μετάφρασης στο πανεπιστήμιο να απέχει πολύ από τις πραγματικές απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Αποτέλεσμα θα είναι η περιθωριοποίηση του συγκεκριμένου κλάδου σπουδών και η δημιουργία ενός χάσματος ανάμεσα στην εξέλιξη της τεχνολογίας και τις παιδαγωγικές μεθόδους, οι οποίες εφαρμόζονται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα μετάφρασης. Την ίδια άποψη ενστερνίζονται μεταξύ άλλων και οι: Otman (1991), Scherf (1992), Clark (1994), Gouadec (1994), Wältermann (1994), DeCesaris (1996), de Schaetzen (1997), Haynes (1998), Kenny (1999), L'Homme (1996b) και Austermlühl (2001).

- (3) By integrating CAT tools into our teaching environment, we are not merely imparting the kind of practical skills that will get graduates jobs. We are also creating an environment in which basic and applied research can be carried out into a number of areas, including translation pedagogy, terminography, CAT tools evaluation, human-machine interaction, and text analysis and composition.¹⁷

---

¹¹ Πρβλ. Haynes 1998: 135.

¹² Πρβλ. Kingscott 1996: 297.

¹³ Βλ. Haynes 1998: viii.

¹⁴ Πρβλ. Bowker 2002: 3-4.

¹⁵ Βλ. Schäler 1998: 155.

¹⁶ Βλ. Kingscott 1996: 295.

¹⁷ Πρβλ. Kenny 1999: 78.

Με την εισαγωγή των εργαλείων CAT στη διδασκαλία της μετάφρασης, δεν παρέχουμε μόνο τις πρακτικές ικανότητες, με τις οποίες οι απόφοιτοι θα εξασφαλίσουν μια δουλειά. Δημιουργούμε και ένα περιβάλλον, στο οποίο μπορεί να διεξαχθεί θεωρητική και εφαρμοσμένη έρευνα σε διάφορα επιστημονικά πεδία, όπως η Διδακτική της Μετάφρασης, η Ορογραφία, η αξιολόγηση των εργαλείων CAT, η διάδραση ανθρώπου-ηλεκτρονικού υπολογιστή, η ανάλυση και σύνθεση κειμένων.

Σχετικά με τα μεταφραστικά εργαλεία, τα οποία υπάρχουν στη διάθεση του μεταφραστή ο Neubert¹⁸ αναφέρει:

- (4) Since dictionaries and, in particular, technical dictionaries are among the main resources for translators it goes without saying that computer databases will implicitly influence the daily work of translators. Translators working in the environment of a computer workstation have come to gear their activities in various ways to the needs of electronic means. Or rather, they have tried to make the best of what computer databases have to offer in order to enhance their work.

Apart from using the computer as an efficient and “clean” word-processing device translators are always on the lookout for additional aids that are not just more convenient and faster than traditional means of producing target texts.

Είναι γνωστό ότι τα λεξικά, και ιδίως τα τεχνικά λεξικά, αποτελούν ένα από τα βασικότερα βοηθήματα του μεταφραστή, επομένως είναι αυτονόητο ότι οι ηλεκτρονικές ΒΔΟ επηρεάζουν έμμεσα την καθημερινή εργασία του μεταφραστή. Ο μεταφραστής εργάζεται στον υπολογιστή και έχει εξοπλιστεί με διάφορα ηλεκτρονικά βοηθήματα, για να καλύψει τις ανάγκες του. Ούτως ειπείν προσπάθησε να εκμεταλλευτεί στο έπακρο τα πλεονεκτήματα που προσφέρει μια ηλεκτρονική ΒΔΟ, για να βελτιώσει τη δουλειά του.

Ο μεταφραστής είναι πάντα ενήμερος για επιπλέον ηλεκτρονικά βοηθήματα, εκτός από τον επεξεργαστή κειμένου, ο οποίος του εξασφαλίζει μια “καθαρή” και συστηματική μετάφραση, τα οποία είναι πιο εύχρηστα και γρήγορα από τα παραδοσιακά μέσα παραγωγής του ΚΣ.

Σχετικά με τη σημαντικότερη θέση που έχει αναλάβει η τεχνολογία στην καθημερινότητα του μεταφραστή αναφέρεται ο Munday¹⁹:

- (5) [...] the amount of material to be processed by the translator (and other professionals) has certainly increased enormously in recent years with the growth of high technology. Coping with these changes now requires new working patterns and organisation. It seems inconceivable that a translator could now function without e-mail and Internet, both for communicating with clients and other translators and for researching details of the source text (ST) or the target text (TT) itself.

[...] ο όγκος του υλικού που επεξεργάζεται ο μεταφραστής (ή και άλλοι επαγγελματίες) σίγουρα έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας. Για να ανταπεξέλθει [ο μεταφραστής] στα νέα δεδομένα απαιτούνται νέα μοντέλα εργασίας και οργάνωση. Φαίνεται αδιανόητο ένας μεταφραστής να εργάζεται χωρίς ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και χωρίς το

---

¹⁸ Πρβλ. Neubert 1996: 161

¹⁹ Βλ. Munday 2000: 57.

διαδίκτυο για την επικοινωνία του με πελάτες και με άλλους μεταφραστές αλλά και για τη διεξαγωγή λεπτομερούς έρευνας του κειμένου-πηγή (ΚΠ) και του κειμένου-στόχος (ΚΣ).

4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της χρήσης μεταφραστικών εργαλείων στη μετάφραση

4.1. Πλεονεκτήματα

1. Ο μεταφραστής έχει στη διάθεσή του ήδη υπάρχουσες ΜεΜ, τις οποίες μπορεί να ξαναχρησιμοποιήσει ανά πάσα στιγμή.
2. Στα προς μετάφραση κείμενα (τεχνικά κείμενα) συνηθίζεται η επανάληψη όρων, φράσεων ή ακόμη και ολόκληρων προτάσεων (*external repetitions*) και οι περισσότερες ΜεΜ διαθέτουν ενσωματωμένο πρόγραμμα διαχείρισης ορολογίας, το οποίο εμφανίζει αυτόματα τους όρους που εντοπίζονται στην ΚΜ (κειμενική μονάδα) του ΚΠ. Επομένως αν ένας όρος, μια πρόταση ή ΚΜ έχει μεταφραστεί μία φορά, η μετάφραση εισάγεται στο ΚΣ αυτόματα με τη χρήση των ΜεΜ. Η εν λόγω λειτουργία είναι σημαντική, γιατί συμβάλλει στη διατήρηση της συνέπειας όσον αφορά στην ορολογία κατά τη διάρκεια της μετάφρασης και διευκολύνει σημαντικά τη δουλειά του μεταφραστή.
3. Τα προγράμματα καταμέτρησης λέξεων και εξαγωγής στατιστικών δεδομένων αποτελούν σημαντικό εργαλείο για τους διαχειριστές έργων (*project managers*).
4. Σε περίπτωση συνεργασίας αρκετών μεταφραστών στο ίδιο έργο εξασφαλίζονται πιο συνεπή αποτελέσματα με τη χρήση μιας ΜεΜ σε δίκτυο.
5. Για τη χρήση των ΜεΜ αρκούν οι βασικές γνώσεις χρήσης ενός Η/Υ και δεν απαιτείται ειδική εκπαίδευση σε περίπλοκα προγράμματα επεξεργασίας ή σύνταξης κειμένου. Το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας του μεταφραστή με τις ΜεΜ πραγματοποιείται σε ήδη γνωστά προγράμματα επεξεργασίας κειμένου (π.χ. *Word* στο πρόγραμμα *TRADOS Translator's Workbench*) ή σε ενσωματωμένους επεξεργαστές κειμένου (το περιβάλλον εργασίας στο *STAR Transit*).
6. Το επίπεδο αποδοτικότητας και η ταχύτητα διεκπεραίωσης των μεταφραστικών έργων μπορεί να αυξηθεί κατά 30% έως 50% κατά μέσο όρο και το συνολικό κόστος της μετάφρασης μπορεί να μειωθεί κατά 15% έως 30%.
7. Μπορεί ο μεταφραστής να διασφαλίσει την καλή ποιότητα των μεταφράσεών του υπό ορισμένες προϋποθέσεις: α) κατάλληλο είδος κειμένων (πληροφοριακά κείμενα), β) τακτική ενημέρωση της συνδεδεμένης βάσης δεδομένων (ΒΔ), γ) όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των αποθηκευμένων κειμενικών μονάδων (ΚΜ) στη ΜεΜ τόσο καλύτερο θα είναι το αποτέλεσμα της μετάφρασης.
8. Τα συστήματα ΜΜ δεν «κουράζονται» και δεν «επηρεάζονται» από εξωγενείς παράγοντες (π.χ. προβλήματα στο χώρο εργασίας).

4.2. Μειονεκτήματα

1. Τα περισσότερα προγράμματα ΜεΜ δεν εμφανίζουν τη δομή του κειμένου (*layout*), με αποτέλεσμα να μην μπορεί ο μεταφραστής να προεπισκοπήσει τη μορφή του κειμένου μετά τη μετάφραση. Επομένως είναι απαραίτητος ο έλεγχος του αρχείου μετά τη μετατροπή του στην αρχική μορφή αρχείου. Στα περισσότερα μεταφραστικά γραφεία υπάρχει ειδική ομάδα εργαζομένων (ομάδα *DTP*), οι οποίοι ασχολούνται με τη συγκεκριμένη εργασία.
2. Η ΜεΜ δεν ενημερώνεται άμεσα σε ορισμένες περιπτώσεις. Συχνά ο μεταφραστής εισάγει αλλαγές στο μεταφρασμένο κείμενο μετά τη μετατροπή του ΚΣ στην αρχική μορφή αρχείου. Οι αλλαγές όμως δεν εισάγονται πάντα στη ΜεΜ.
3. Η προετοιμασία των αρχείων (ΚΠ) για τη μετάφραση και η μετατροπή των αρχείων σε κατάλληλες προς επεξεργασία από τη ΜεΜ μορφές αρχείων είναι σχετικά χρονοβόρα διαδικασία. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται με την ολοκλήρωση της μετάφρασης.

4. Ορισμένα συστήματα ΜεΜ δε λαμβάνουν υπόψη τους τους κανόνες της τοπικής προσαρμογής (*Lokalisierung, localisation*), αν και τα τελευταία χρόνια σημειώνεται μεγάλη πρόοδος στο συγκεκριμένο τομέα. Με τον όρο *τοπική προσαρμογή* εννοούμε την προσαρμογή του ΚΠ στις γλωσσικές και πολιτισμικές απαιτήσεις της αγοράς, στην οποία απευθύνεται το ΚΣ. Ορισμένα παραδείγματα είναι:

α) Η μετατροπή των μονάδων μέτρησης, π.χ. «20 °C» (Ελλάδα) αντιστοιχούν σε «68 °F» (Αμερική).

β) Ο χαρακτήρας χωρισμού των χιλιάδων και των δεκαδικών ψηφίων, π.χ. «1.234,56 GB» (Ελλάδα) αντιστοιχούν σε «1,234.56 GB» (Αμερική).

γ) Η μορφή της ημερομηνίας, π.χ. «26.06.2008» (Γερμανία) αντιστοιχεί σε «26/06/2008» (Ελλάδα).

5. Δεν υποστηρίζουν όλα τα συστήματα ΜεΜ όλες τις μορφές αρχείων παρά μόνο τις ευρέως διαδεδομένες (π.χ. .doc, .rtf, .html, κ.ο.κ.).

6. Ο Η/Υ δε διαθέτει τη γνωστική ικανότητα (*kognitive Kompetenz*) του ανθρώπου με αποτέλεσμα να ανακύπτουν λάθη παρεμβολής (*Inferenzfehler*). Ένα πρόγραμμα MM δεν «κατανοεί» το προς μετάφραση κείμενο, με την έννοια της κατανόησης του κειμένου από έναν μεταφραστή. Υπάρχουν τρία επίπεδα ανάλυσης της γλωσσικής εκφοράς, ανάμεσα στα οποία υπάρχει σχέση διάδρασης: το συντακτικό, το λεξιλογικό και το πραγματολογικό. Ο Η/Υ μπορεί να επεξεργαστεί τη συντακτική ανάλυση ενός κειμένου καθώς και σε ορισμένο βαθμό τη λεξιλογική. Ωστόσο δεν μπορεί να επεξεργαστεί ακόμη την πραγματολογική ανάλυση, η οποία προϋποθέτει τη γνώση του πραγματικού κόσμου (*real-world knowledge*), την οποία ο Η/Υ δε διαθέτει.

5. Επίλογος

Η ανάγκη εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στο πρόγραμμα σπουδών των πανεπιστημιακών σχολών μετάφρασης είναι ουσιαστική και βασική. Οι φοιτητές και εν δυνάμει μεταφραστές θα πρέπει να γνωρίζουν τις νεότερες εξελίξεις του κλάδου και να παραμένουν ενήμεροι ακόμη και μετά το πέρας των σπουδών τους, ως εν ενεργεία μεταφραστές πια, με την παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Η ορθή χρήση του διαδικτύου, η διαχείριση των μεταφραστικών μνημών και βάσεων δεδομένων ορολογίας, που διατίθενται στο εμπόριο και χρησιμοποιούνται από την πλειοψηφία των μεταφραστικών γραφείων της χώρας μας, είναι δεξιότητες, οι οποίες αποτελούν πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για έναν εκκολαπτόμενο μεταφραστή, ο οποίος επιθυμεί να εργαστεί σε μεταφραστικά γραφεία της χώρας μας αλλά και του εξωτερικού.

Οι εν λόγω δεξιότητες πρέπει να διδάσκονται σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό πλαίσιο, ώστε η απόκτηση και ανάπτυξή τους να είναι πιο αποτελεσματική και χρήσιμη για το μεταφραστή. Ο μεταφραστής δεν μπορεί να προετοιμαστεί κατάλληλα για την επαγγελματική του σταδιοδρομία εάν δεν αναπτύξει τις συγκεκριμένες πρακτικές δεξιότητες.

Το θεωρητικό πλαίσιο είναι εξίσου σημαντικό στην εκπαίδευση του μεταφραστή, χωρίς όμως το πρακτικό κομμάτι, το αποτέλεσμα παραμένει ημιτελές και επομένως ανεπαρκές. Ο συνδυασμός της θεωρίας και της πράξης είναι απαραίτητος.

Οι παγκόσμιοι ρυθμοί ανάπτυξης της τεχνολογίας γενικότερα και των μεταφραστικών εργαλείων και βοηθημάτων ειδικότερα καθιστούν απαραίτητη την ανάπτυξη των παραπάνω δεξιοτήτων. Το επάγγελμα του μεταφραστή είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εξέλιξη της τεχνολογίας και μάλιστα τα εν λόγω τεχνολογικά επιτεύγματα διευκολύνουν σε μεγάλο βαθμό τη δουλειά του αλλά και αυξάνουν την

αποδοτικότητά του.

Επομένως υπάρχει η ανάγκη δημιουργίας ενός προγράμματος σπουδών, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει και μαθήματα, στα οποία θα διδάσκεται θεωρητικά και πρακτικά η χρήση και διαχείριση των εν λόγω μεταφραστικών εργαλείων και βοηθημάτων.

The screenshot shows a web page titled "ΔΠΜΣ Μετάφρασης και Διερμηνείας" (MSc in Translation and Interpreting) from the Department of Translation. It features a navigation menu on the left and a main content area with a diagram. The diagram, labeled "Εικόνα 6", illustrates the process of translation in "frame" systems. It shows three parallel paths for English, Spanish, and German. Each path starts with "Ανάλυση" (Analysis) and ends with "Σύνθεση" (Synthesis). The analysis phase involves identifying "Μεταφορά" (Transfer) from source to target languages. The synthesis phase involves identifying "Μεταφορά" from target to source languages. The diagram also shows "Μεταφορά" between the three languages.

Εικόνα 6 - Η διαδικασία της μετάφρασης στα "frame" συστήματα (indirect systems). Η προσέγγιση της μετάφρασης (transfer approach).

2. Και η διαγλωσσική προσέγγιση (interlingua approach), κατά την οποία παραλείπεται το στάδιο της δόγλωσης μεταφοράς και αντικαθίσταται με μια πιο απλοποιημένη γενική θεώρηση, δηλ. η διαδικασία της μετάφρασης πραγματοποιείται σε δύο στάδια. Η εν λόγω προσέγγιση είναι κατάλληλη

Εικόνα 2. Απεικόνιση οθόνης της ιστοσελίδας (α)

The screenshot shows the Trados software interface. It features a navigation menu on the left and a main content area with a diagram of the software's toolbar. The diagram, labeled "Εικόνα 20", shows the toolbar with 16 numbered buttons. Below the toolbar, there is a list of 7 keyboard shortcuts for the Trados software.

Εικόνα 20 - TW - Translation Memory Options - Καρτέλα Concordance

Εικόνα 21 - Η γραμμή εργαλείων του Trados

Η γραμμή εργαλείων του Trados:

1. Open - Ανοίγει την ΚΜ και αναζητά αντιστοιχίες στη MeM.
2. Open/Get - Ανοίγει την ΚΜ, αναζητά αντιστοιχίες στη MeM και εμφανίζει την αποθηκευμένη μετάφραση (εφόσον υπάρχει) στο κείμενό μας.
3. Get Translation - Αναζητά αντιστοιχίες στη MeM και εμφανίζει την αποθηκευμένη μετάφραση (εφόσον υπάρχει) στο κείμενό μας.
4. Reopen Source - Ανοίγει την προηγούμενη μετάφραση και επαναφέρει την πρόταση στη ΠΠ. Χρησιμοποιείται όταν η ΚΜ δεν είναι προς μετάφραση (π.χ. το όνομα μιας εταιρίας).
5. Copy Source - Αντιγράφει την ΚΜ του ΚΠ.
6. Set/Close Next Open/Get - Κλείνει την ανοιχτή μεταφραστική μονάδα και την αποθηκεύει στη MeM.
7. Translate to Fuzzy - Μεταφράζει αυτόματα όλες τις τέλει ομοιότητες (100%) ξεκινώντας από την ανοιχτή μεταφραστική μονάδα και σταματώντας στην

Εικόνα 3. Απεικόνιση οθόνης της ιστοσελίδας (β)

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

- Bar-Hillel Y. (1964). *Language and Information. Selected Essays on their theory and application*. Massachusetts; Palo Alto; et al: Addison-Wesley Publishing Company.
- Bernhard U. (1994). “Maschinelle Übersetzung in der Übersetzerpraxis. Ein Erfahrungsbericht“. In I. Fischer, K.-H. Freigang, F. Mayer, U. Reinke (eds), *Sprachdatenverarbeitung für Übersetzer und Dolmetscher. Akten des Symposiums zum Abschluß des Saarbrücker Modellversuchs, 28.-29. Sept. 1992*. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 197-205.
- Bowker L. (2002). *Computer-aided Translation Technology. A Practical Introduction*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Caroli, Folker; Hauenschild, Christa; Plank, Margret; Womser-Hacker, Christa (2008): *Neue Herausforderungen für die Ausbildung von ÜbersetzerInnen*: Krings, Hans P.; Mayer, Felix (2008): *Sprachenvielfalt im Kontext von Fachkommunikation, Übersetzung und Fremdsprachenunterricht. Für Reiner Arntz zum 65. Geburtstag*. Forum für Fachsprachen-Forschung. Τόμος 83. Berlin: Frank & Timme, σ. 141.
- Dillinger M. & A. Lommel, (2004). “LISA Best Practice Guides. Implementing Machine Translation”. Switzerland: The Localisation Industry Standards Association. <http://www.lisa.org/Homepage.8.0.html> (06.07.2008).
- Esselink B. (2000). *A Practical Guide to Localization*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Grote A. (2002). *Entlehnung- Übersetzung- Vernetzung: Entlehnung als übersetzungsbezogenes Phänomen am Beispiel der internetspezifischen Computerfachsprache*. Frankfurt am Main & New York: P. Lang Verlag.
- Haller, Johann (1994). “Maschinelle Übersetzung in der Übersetzerausbildung“. In I. Fischer, K.-H Freigang, F. Mayer & U. Reinke, *Sprachdatenverarbeitung für Übersetzer und Dolmetscher. Akten des Symposiums zum Abschluß des Saarbrücker Modellversuchs, 28.-29. Sept. 1992*. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 207-215.
- Haynes C. (1998). *Breaking Down the Language Barriers*. London: Aslib.
- Hutchins J. (2003). “Machine translation and computer-based translation aids”. www.hutchinsweb.me.uk/UEA-2005-ppt.pdf (13.07.2008).
- Kenny D. (1998). “Corpora in Translation studies”. In M. Baker & K. Malmkjær, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London & New York: Routledge.
- Koehn Ph. (2008). *Empirical Methods in Natural Language Processing Lecture 14 Machine translation (I): Introduction*. Edinburgh: The University of Edingburgh.
- Lagoudaki E. (2006). “Translation Memory Survey 2006. Key Findings of the TM Survey 2006 carried out during July and August 2006”. <http://www.slideshare.net/elinalag/icl-translation-memories-survey-2006> (24.04.2009).
- Monteiro L.-O. (2006). “Translators now and then. How technology has changed their trade”. http://www.proz.com/?sp=profile&eid_s=48653&sp_mode=ctab&tab_id=1214 (06.05.2009).
- Mügge U. (2002). “Lokalisierung und Maschinelle Übersetzungssysteme”. In J. Hennig & M. Tjarks-Sobhani (eds), *Lokalisierung von Technischer Dokumentation*. Römheld & Lübeck: Schmidt Verlag, 109-116.
- Munday J. (2000). “Technology at the Service of the Translator? A Response to Mary Snell-Hornby“. In Ch. Schäffner (ed.), *Translation in the Global Village*. England, Philadelphia: Multilingual Matters.
- Munday J. (2002). *Μεταφραστικές σπουδές. Θεωρίες και εφαρμογές*, μτφρ. Α. Φιλίππτος. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Neubert A. (1996). “Computers, Dictionary Makers and Translators“. In W. Wilss & A. Lauer, *Übersetzungswissenschaft im Umbruch. Festschrift für Wolfram Wilss zum 70. Geburtstag*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 155-168.
- Prahl B. & S. Petzolt (1997). “Translation problems and translation strategies involved in human and machine translation: Empirical studies”. In Ch. Hauenschild & S. Heizmann, (eds), *Machine Translation and Translation Theory*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 123-144.
- Quah C.-K. (2006). *Translation and Technology*. Chippenham; Eastbourne: Palgrave Macmillan.
- Risku, H. (2004). *Translationsmanagement. Interkulturelle Fachkommunikation im Informationszeitalter*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Toury G. (1995). *Descriptive Translation Studies – and Beyond*. Amsterdam & Philadelphia: PA John Benjamins.
- Wilss W. (1994). “Grundkonzepte der Maschinellen Übersetzung“. In I. Fischer, K.-H Freigang, F. Mayer, U. Reinke, (eds), *Studien zu Sprache und Technik. Sprachdatenverarbeitung für Übersetzer und Dolmetscher*. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 169-187.